

Sorunlu Çocuğun Eğitimi

Sorunlu Çocukların Eğitiminde Özel Eğitim İlkeleri Açısından Yaklaşım*

Doç. Dr. Yahya ÜZSOY**

Amacı :

Bu 15 dakikalık sunuyla sizlere belirli sorunlar için özel en iyi reçeteleri vermek değil.

Soruna, eğitimle-özel eğitim arasındaki ilişkiyi görüp onları birbirinden ayırmadan bir bütün halinde bakabilmeyi sağlamaktır.

Konu Düzeltimi :

Konuya, «Sorunlu Çocukların Eğitimi» diye değil, de, «Çocuk Eğitiminde Sorunlar» diye bakılması ve öyle yaklaşılması daha doğru olur kanısındayım. Çünkü eğitimde öyle olaylar, öyle durumlarla karşılaşmaktadır ki, konunun çocuğun mu, öğretmenin mi, ana babanın mı sorunu olduğunu kestirmek güç olmaktadır. Sonra, böyle bir toplantıda konuyu «Sorunlu Çocuğun Eğitimi» diye ortaya koyunca sorunu, problemi, kabahati baştan üstümüzden atıyor, çocuğa yüklüyor, ana baba olarak öğretmen olarak kendimizi kendimiz temize çıkarma çabasında oluyoruz gibi bir görüntü veriyor.

Düş Zinciri :

Ana baba adaylarının-bazan onlara ek olarak anneanne, dede, hala, amca, dayının doğacak bebek için ve doğumdan sonra büyüyecek gelişecek çocuk hakkında yetişkinin önceden bir takım düşleri olur.

Oğlan olsa. Kız olsa. Kız olursa sarı saçlı, mavi gözlü, kıvrık kirpikli, gamze yanaklı oisa vb. gibi.

Doğum için hazırlıklar yapılır. Ad seçilir. Çocuğun verileceği çocuk yuvası, anaculu, ilk, orta, lise, üniversite düşünülür. Örneğin : «Koleje verelim. Oradan Mülkiyeye, Mülkiyeden hariciyeye intisap etsin» gibi. Belki de başka türlü. Ama böyesi düşler kurulur. Halka halka bir zincir oluşturur. Düşler bazen açığa vurulur. Bazen içten geçirilir.

Oluşturulan bu düş zinciri genellikle ana baba ve yakınlarının o andaki durumuydu, onu etkileyen geçmişlerinden ve geleceğe ilişkin düşüncelerinden kaynaklanır.

*TED Salonlarında 19.3.1981 tarihinde yapılan «Ailede ve Okulda Sorunlu Öğrencilerin Eğitimi» konulu açık oturumda sunulan konuşma metnidir.

**A. Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Her ana baba, aile, bu zincirin halkalarını birer birer gerçekleştirmek için, elinden geldiğince, gücünün yettiğince çalışır, çabalar. Bu uğurda pek çok külfetlere katlanır, özveride bulunur.

Öğretmenlerin de benzer düşülmeleri olur. Öğretmen öğrencilerinin hepsi başarılı olsun, okul birincisi, il birincisi, bölge birincisi, Türkiye birincisi olsun, bunlar onun sınıfından çıksın ister. Yine öğrencileri okuyup büyük adam olsun, gelip bir gün elini öpsün, gözlerini yaşartsın ister. Bunu gerçekleştirmek için öğretmen de elinden geldiğince, gücünün yettiğince çalışır.

Okullar da böylesi beklentileri gerçekleştirmek için çalışır. Öğrencilerin başarılarıyla çğünülür. Başarısızlıklarına üzülünür. Liselerarası 16 Soru Bilgi Yarışması bunun en yakın örneği.

Ama kurulan düşlerle ortaya çıkan gerçekler her zaman aynı olmaz. Hatta, bazan bir paralellik bile bulunmaz ikisi arasında. Düş zincirin halkalarından biri, bir yerde kopar. Zincir parçalanabilir.

Bazan ana baba doğan bebeğin beklentiye, özlene benzeyip benzemediğini bile görememe şanssızlığına uğrar. Aynı şanssızlık bebek için de, hem de katmerli olarak söz konusudur. Daha doğuştan çnasız babasız kalır.

Bazan doğuşta, ya da doğumdan sonraki gelişim dönem ve süreçlerinde bebek beklenenden ve akranlarından farklı duruma düşer. Bu farklılıklar onun beden, zihin, sosyal ve duygusal özelliklerinden birinde ya da bir ikisinde olabilir. Akranları görürken o göremez, kördür. Akranları konuşurken o konuşamaz. Akranları kaçır oynarken o yürüyemez, akranları çkur, o çkuyamaz vb.

Bu farklılıklar bazan belirgin ve derece itibariyle fazla olur. Kolayca farkedilir. Bazan pek belirgin olmaz. Ancak özel inceleme ve muayene sonucu ortaya çıkar.

Farklılıklar bazan beklentiye, gelişimi olumsuz yönde, belirgin biçimde etkiler. Bazan çlumsuz etki kolay hissedilmez. İnkâra uygun olur.

Yukarda sayılan «Beden, zihin, duygu ve sosyal özelliklerindeki çlağandışı ayrıcalıkları nedeniyle ailede ya da okulda normal eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayan çccuklara özel eğitime muhtaç çccuklar» diyor eğitimciler. Daha çıplak deyimle bunlar; görme çzürlüler, işitme çzürlüler, konuşma çzürlüler, çrtopedik çzürlüler, süregen hastalığı olanlar, üstün zekâlılar ve üstün özel yetenekliler, kcrunmaya muhtaçlar, suçlu çocuklar duygusal güçlüğü olan, sosyal uyumsuzluğu olan, öğrenme güçlüğü olan çccuklar diye adlandırılan çocuklardır.

Yukarda sözü edilenlerden bir kısmına sahip olan aile sevinebilir. Üstün zekâlı, üstün özel yetenekli çccuçç sahip olmak iyidir, ama

cnu eğitebilmek yetiştirmek önemlidir. Kaldı ki bunların oranı da diğerlerine göre azdır. Diğer özür ve özellik grubuna giren çocuğa sahip olan ailenin düş kırıklığına uğraması doğaldır. Bu gibi aileler birçok güçlüklerle karşı karşıyadır. Çoğunlukla yalnız başına, yetersizlik, çaresizlik içinde kalabilir, ya da en azından o duyguya kapılabilir.

Bu sayıların hepsi buradaki dinleyicileri-çukuyucuları-doğrudan ilgilendirmiyor gibi görünebilir. Tek tek sizlerin ailenizde, sınıfınızda böylesi çocuk ,öğrenci bulunmayabilir. Ama toplumda var. Başka ailede, başka okulda var. Sayıları kesin olarak bilinmemekle beraber, 0-18 yaş arası nüfusta 3 milyondan fazla çocuk, bu özelliklerden çok ya da az açık ya da gizli etkilenmektedir. Bir fikir verebilmek için kabaca şöyle bir liste yapılabilir.

<u>Oran %</u>	<u>Özür türü</u>	<u>ve sayı</u>	<u>Eğitim olanağına kavuşanlar</u>
02	Görme Özürlüler	43 524	626
06	İşitme Özürlüler	130 572	2 798
3.5	Konuşma Özürlüler	761 670	?
1	Süregen Hastalığı olanlar	217 620	?
1.4	Ortopedik Özürlüler	304 668	176
2	Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar	425 240	?
2.3	Geri Zekâlılar	500 526	7 793
2	Korunmaya Muhtaçlar	435 240	13 360
1	Uyum Güçlüğü Olanlar	217 620	72
14		3 046 680	24 825

Verilen sayılardan da anlaşılacağı gibi, toplum olarak, bizim bu alanda sağladığımız eğitim hizmeti yetersiz. Durum iç açıcı değil.

Bu çocukların çoğu okul ve eğitim kurumu dışında. Bazıları özel eğitimi gerektiren özür ve özellikleriyle okullara devam etmektedir. Ama pek bilinmeden. Az gören, ağır işiten, konuşma özürü olan, süregen hastalığı olan, üstün zekâlı üstün özel yetenekli olan, geri zekâlı, uyum güçlüğü olan, öğrenme güçlüğü olan gibi.

Belki bunlardan bir kısmı sizin okulunuzda, sizin sınıfınızdadır. Ya da kendi çocuklarınızın gittiği okul ve sınıflardadır. Yani sizin çocuğunuzun arkadaşısıdır, öyle olması gerekir.

Bunlardan bazılarının özürleri ne kendileri, ne ana babaları, ne öğretmenleri tarafından bilinmektedir.

Bazıları özürlerinin farkındaysa da saklama eğilimindedir.

Bazılarının özel eğitimi gerektiren özellikleri abartılarak ortaya atılmış olabilir.

Bazı durumlarda ana baba, öğretmen ne yapılacağını, nasıl bir yol tutulacağını az çok bilebilir. Fakat çoğunlukla ne yapılacağı bilinmemektedir. Bu konuda kendilerine yeterince yardım da sağlanmamaktadır.

Bu sorun, bir tek ailenin, bir öğretmenin, bir okulun yalnız başına çözebileceği bir sorun değildir. Toplumsal bir sorundur. Toplumsal sorun olduğu için de toplumun elbirliğiyle üzerine eğilmesi gereken bir sorundur. Bugün beni ilgilendirmeyen bu sorun, yarın beni, doğrudan ya da dolaylı, çok etkileyen bir sorun haline dönüşebilir.

Ne Yapalım?

Ana baba, öğretmen, yönetici, Türk vatandaşı olarak :

1. Özel eğitimin gerçeğine inanarak, eğitim sistemimiz içinde bunun ayrılmaz bir hizmet olduğunu kabul ederek, bütün bir biçimde ele alınması için birşeyler yapabiliriz.

2. Çocuklarımızı, öğrencilerimizi daha iyi, daha doğru tanımaya çalışabiliriz, özel eğitimi gerektiren bir durumundan kuşkulandığımızda bunu saklamadan, doğrusunu ortaya çıkarmak için tüm içtenliğimizle çalışabiliriz.

3. Tıptaki erken teşhisin öneminin özel eğitim için de geçerli olduğunu kabul edip, kendimizi ve yakınlarımızı ihmalde, savaştan kurtarmak için çalışabiliriz.

4. Çocuklarımız ve öğrencilerimiz için alınacak, salık verilecek özel eğitim önlemlerine var gücümüzle, içtenlikle katılabiliriz.

5. Özel eğitime muhtaç çocuğu ve onun ailesini anlamaya çalışabiliriz.

6. Okulumuzda, sınıfımızda özel eğitim çalışmalarına gönüllü olarak yer verebilir, bu yolla okulun genel eğitim programlarının zenginleşmesine ve çeşitlenmesine katkıda bulunabiliriz. Dahası bu yolla, özel eğitime muhtaç çocuğa en iyi eğitim olanaklarını hazırladığımız gibi, normal sınıflar öğrencilerimizin de özel eğitime muhtaç çocuklardan ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanarak daha iyi yetişmelerine yardımcı olabiliriz.

7. Türk Eğitim Derneği **Kayrıştırmaya** diye adlandırılan uygulamayı kendine bağlı kollarında bir proje olarak ele alıp, Türk Eğitimine bir örnek uygulama sunabilir.

8. Çocuklarımızın, öğrencilerimizin, kekemelik, tırnak kemirme, parmak-dudak emme, yatağa işeme, tik, okuyamama, çekingenlik, saldırganlık, geçimsizlik vb. durumları olduğunda çekişmeden okulun rehberlik örgütünden, rehberlik ve araştırma merkezlerinden, hastane ve üniversite kliniklerinden yardım isteyebiliriz.